

דגם תשובות לשאלון בשיטות מחקר במדעי החברה (מתודולוגיה), מס' 49182, קיץ תש"ף

בבדיקת התשובות יש להיעזר במקורות הביבליוגרפיים, בתוכנית הלימודים ובדגם התשובות. יש לבדוק אם תשובת התלמיד משקפת ידע, הבנה ושימוש נכון במושגים מתאימים. יש להקליד עד 100% לכל סעיף בנפרד. תשובה שאינה מספקת תקבל "בלתי מספיק" – 40%. רק אם התשובה אינה קשורה כלל לשאלה, ומעידה על חוסר ידע מוחלט, יינתן הציון 0. בכל סעיף שנדרש בו "הצג", "הבא", "ציין" ובצד זה "הסבר", חלוקת האחוזים תהיה כדלהלן: "הצג", "הבא", "ציין" – 30%; "הסבר" – 70%, אלא אם כן יצוין אחרת בדגם.

פרק ראשון

יש לענות על שתיים מן השאלות 1-4.

שאלה 1

- א.** מסקנה מן הטבלה: נשים מרגישות יותר לחוצות מגברים: 25% נשים מול 18% גברים. נשים חוות יותר הפרעות בשינה בעקבות דאגה: 15% נשים לעומת 10% גברים. גברים מרגישים שאין להם למי לפנות יותר מנשים: 8% מול 6% יותר נשים מרגישות מדוכאות: 7% מול 5% * כל תשובה רלוונטית תתקבל. שני נתונים ומסקנה משווה – ציון מלא. בלי השוואה – ציון 0%, רק מלל בלי נתונים או רק נתונים בלי מלל – ציון 50%. מקור: פסיכולוגיה בחינוך, נספח ב', עמ' 60-61.
- ב.** הגדרה אופרציונלית: נמדדה בשאלות סגורות באמצעות ריאיון (35%). אפשרויות התשובה היו: תמיד, לעיתים קרובות, לעיתים רחוקות, אף פעם (35%). נשאלו שאלות בנוגע לתחושת לחץ, דאגות, הרגשה שיש למי לפנות, תחושת הבדידות, תחושת דיכאון, הצלחה בהתמודדות עם בעיות (30% – 10% מרכיבים). מקור: פסיכולוגיה בחינוך, סעיף 1.8.3, עמ' 15-17. שיטות מחקר, יחידה 1, סעיף 1.3.2, עמ' 31-32. שיטות מחקר, יחידה 4, סעיף 4.4.2, עמ' 35-36.

שאלה 2

- א.** נדרש רק הסבר אחד לריאיון עומק (50%). אירוע לשוני, הדומה לשיחה ידידותית. החוקר מעודד את הנחקר לדבר ושואף לקיים יחסים הרמוניים איתו / ולהיווצרות תחושת אמון, המאפשרת זרימה חופשית של מידע. או ריאיון שבאמצעותו מגיעים להבנה עמוקה של עמדות ודעות, ונוצרים יחסי אמון. או ריאיון ידידותי ובלתי פורמלי. השאלות בו הן בעיקר שאלות ספונטניות / המראיין אינו מכוון כמעט את המרואיין / המראיין מעודד את המרואיין לספר על חוויות [לתאר אירועים החשובים בעיניו ולהביע דעות ועמדות]. ריאיון עומק מתאים למחקר מסוג זה, כי בשיחה ידידותית / שיש בה אמון בין המראיין למרואיין, ירבו הסיכויים שהמרואיין יחשף אודות תחושותיו בנוגע לנושאים אישיים, כמו תחושות בדידות ולחץ (50%). מקור: המחקר האיכותני בהוראה ובלמידה. נעמה צבר בן יהושע, עמ' 63-65. פסיכולוגיה בחינוך, יחידה 1, סעיף 1.1.3, עמ' 35. שיטות מחקר, יחידה 4, סעיף 4.4.2, עמ' 36-37.

- ב.** מדגם מייצג הוא מדגם שמן התוצאות שלו אפשר להסיק / להכליל בנוגע לכלל האוכלוסייה / מדגם גדול מספיק / ההטרוגניות שלו מייצגת את האוכלוסייה הנדגמת (40%).
המדגם בסקר מבוסס על מדגם מייצג, כי במסגרת הסקר רואיינו 7,230 איש בני 20 ומעלה מכל רחבי הארץ מקבוצות אוכלוסייה שונות.
כלומר, רואיין מספר גדול / אוכלוסייה הטרוגנית של אנשים, שאפשר להסיק מהם בנוגע לכלל האוכלוסייה (60%).
מקור: שיטות מחקר, יחידה 2, סעיף 2.4, עמ' 122-125.

שאלה 3

- א.** הגדרה נומינלית של ספורטאי פעיל: "ספורטאי פעיל מוגדר מי שמשותף בשנה ב-18 תחרויות לפחות בענפים קבוצתיים, ובארבע תחרויות לפחות בענפים אישיים". העתיק חלק מההגדרה יקבל עד 50%.
מקור: פסיכולוגיה בחינוך, נספח 1, סעיף 1.8.3, עמ' 15.
שיטות מחקר, יחידה 1, סעיף 1.3.2, עמ' 30.
- ב.** סוג הספורט הוא משתנה תלוי (30%) כי הוא מושפע מהמין / שינוי במין מביא לשינוי בסוג העיסוק בספורט (70%).
מקור: פסיכולוגיה בחינוך, נספח 1, סעיף 1.8.2, עמ' 13.
שיטות מחקר, יחידה 1, סעיף 1.2.3, עמ' 23-24.

שאלה 4

- א.** סוג הספורט נמדד בסולם שמי (נומינלי) (40%). כל תשובה מייצגת ערך אחר של המשתנים המייצגים זהות כלשהי (60%).
אם יביא דוגמאות נכונות מערכים במקום הסבר, יקבל 40% במקום 60%.
מקור: שיטות מחקר, יחידה 3, סעיף 3.1, עמ' 167, 168-173.
- ב.** אי אפשר לקבוע שנשים פעילות יותר מגברים בספורט הקבוצתי (20%).
בכל הענפים הקבוצתיים אחוז הגברים גבוה יותר (40%).
כדור-עף — 44.6% נשים מול 55.4% גברים
כדור-סל — 20.1% נשים מול 79.9% גברים
כדורגל — 3.5% נשים מול 96.54% גברים
נדרשים ארבעה נתונים, כל נתון 10%.
מקור: פסיכולוגיה בחינוך, נספח ב', עמ' 61-60.

פרק שני

על הנבחן לענות על שלוש מן השאלות 5-8.

שאלה 5

שניים מן המאפיינים האלה, לכל אחד 50%.

- המחקר האיכותני הוא תיאורי.
 - המחקר האיכותני שואב את נתוניו מן המערך הטבעי.
 - החוקר הוא מכשיר המחקר העיקרי.
 - חוקרים מעוניינים בתהליכים יותר מאשר בתוצאות או בתוצרים.
 - הגישה האיכותנית מייחסת חשיבות למשמעות הדברים בעיני הנחקרים.
 - החוקרים נוטים לנתח את נתוניהם באופן אינדוקטיבי.
 - המחקר הוא מעגלי / ספירלי.
 - מספר המשתתפים קטן יחסית.
 - החקירה היא לעומק.
 - המחקר הוא סובייקטיבי.
- מקור: המחקר האיכותני בהוראה ובלמידה. נעמה צבר בן-יהושע, עמ' 21-25.
שיטות מחקר, 2.4.4.2 ו-2.4.4.4, עמ' 129, 133-134.

שאלה 6

אני מסכים [עם הטענה שדגימת שכבות תצליח לנבא את תוצאות הבחירות בצורה הטובה ביותר] (20%).
הציבור הישראלי מחולק לקבוצות/שבטים/שכבות שהחברים בהן מצביעים לרוב לאותו מועמד או למספר מועמדים ולא לאחרים (40%).

בין הקבוצות יש הבדלים, ולכן דגימת שכבות, שמחלקת את האוכלוסייה לקבוצות הומוגניות, תוכל לנבא בצורה הטובה ביותר את תוצאות הבחירות (40%).

מקור: שיטות מחקר, יחידה 2, סעיף 2.4.4.4, עמ' 133-134.
אפשר להיעזר גם במהימנות בין השופטים:
שיטות מחקר, יחידה 3, סעיף 3.2.2.5, עמ' 193-194.

תשובה 7

הכלי אינו מהימן (20%) מכיוון שהתוצאות שהתקבלו שונות, כלומר הכלי אינו יציב לאורך ההעברות (30%).
במקרה זה מדובר במהימנות שחזור (20%) — העברת הכלי פעמיים בתנאים דומים לאותה קבוצה (30%).

מקור: שיטות מחקר, יחידה 3, סעיף 3.2.2.2, עמ' 188-190.
שיטות מחקר, יחידה 3, סעיף 3.2.1, עמ' 178.

תשובה 8

ממוצע: סיכום התוצאות חלקי מספר התוצאות שנסכמו.
סטיית תקן: פיזור הנתונים סביב או ביחס לממוצע / סך כול המרחקים של הנתונים מן הממוצע חלקי מספר הנתונים.
בי"א 2 אכן יש יותר תלמידים מצטיינים מאשר בי"א 1.
נימוק: הממוצעים בכיתות זהים, אך הפיזור של הנתונים גדול יותר בי"א 2, כלומר בי"א 2 יש גם יותר תלמידים חלשים וגם יותר תלמידים חזקים מאשר בי"א 1.
מקור: פסיכולוגיה בחינוך, נספח ב', עמ' 51, 54-55.

פרק שלישי סוציולוגיה

שאלה 9

הנחלת התרבות לדור הבא – העברת התרבות מדור לדור באמצעות סוכני חברות. מנוקדת מבט החברה – העברת התרבות מבטיחה המשכיות, יציבות וסדר חברתי. מנוקדת מבטו של הפרט – לימוד התרבות מחזק את זיקתו של הפרט ליחידת ההשתייכות באמצעות למידת השפה, הסמלים ומרכיבי תרבות נוספים. שיבוץ הפרט במבנה החברתי – הפרט לומד באמצעות סוכני החברות סטטוסים ותפקידים. מנוקדת מבטה של החברה הפרט משובץ בחברה בהתאם לצרכיה. מנוקדת מבטו של הפרט – הפרט מגבש את זהותו באמצעות סוכני החברות ובכך הוא לומד להיות חבר בחברה. פיקוח חברתי – סוכני החברות מפעילים סנקציות חיוביות ושליליות למי שאינו מציית לנורמות החברה וכך משמרים את דפוסי התרבות הקיימים. מנוקדת מבטה של החברה – תהליך החברות מבטיח קונפורמיות חברתית ושמירה על גבולות החברה, על יציבותה ועל הסדר החברתי. מנוקדת מבטו של הפרט – הפרט לומד מה הציפיות ממנו. מקור: ספר חיברות, עמ' 74-75.

שאלה 10

תרבות משנה היא מגזר חברתי בעל מאפיינים משותפים וייחודיים / לתרבות המשנה זיקה כפולה – לתרבות השלטת הרחבה ולמאפיינייה הייחודיים. בני נוער נמנים עם תרבות משנה (גילאית) כיוון שיש להם מאפיינים ייחודיים כמו סלנג, ומאפיינים המשותפים לתרבות הישראלית הרחבה כמו השפה. מקור: תרבות עמ' 99.

פסיכולוגיה

שאלה 11

מחקרי תאומים זהים / אחווה שהופרדו / לא הופרדו מוכיחים שמנת המשכל מושפעת מהתורשה / סביבה. נערכו יותר ממאה מחקרים, ולאורם יצרו החוקרים מתאמים סטטיסטיים בין מנת המשכל של נבדקים בעלי קרבה תורשתית שונה. הממצאים יכולים להוכיח את שתי הטענות. תורשה קובעת: המתאם בין תאומים זהים שגדלו בנפרד גדול מן המתאם בין תאומי אחווה שגדלו יחד. המתאם בין תאומים זהים שגדלו בנפרד גדול מן המתאם בין אחים רגילים שגדלו יחד או בנפרד. המתאם בין תאומי אחווה שגדלו יחד גדול מזה של אחים רגילים שגדלו יחד. המתאם בין הורים לילד גבוה מזה של הורים מאמצים לילד. סביבה קובעת: המתאם בין תאומים זהים שגדלו יחד גבוה מן המתאם של תאומים זהים שגדלו בנפרד. המתאם בין אחים שגדלו יחד גבוה משל אחים שגדלו בנפרד. מחקרים נוספים שאפשר לראות בהם את השפעת הסביבה הם מחקרים בבתי היתומים: ילד שאומץ על ידי חוסה בעלת פיגור שנתנה לו תשומת לב – התפתח טוב יותר מבחינה חברתית. ילדים שהוצאו מבית היתומים למשפחות מאמצות: מי שהוצא מבית היתומים, גדלו סיכויי להיות בעל מנת משכל נורמלית – רובם סיימו תיכון ואחד סיים אוניברסיטה. לעומת זאת, הילדים שנוותרו בבית היתומים – נותרו שם ברובם עוד שנים רבות, ורק אחד סיים תיכון. מעטים הקימו משפחה. הטענה צריכה להיות קשורה לנימוק: טענה מתאימה (30%), נימוק מסוג ראיה מתאים (30%). מקור: מפגשים עם הפסיכולוגיה, מפגש ראשון, עמ' 126-137.

שאלה 12

מהימנות – התוצאות יציבות ועקביות / נמדד באמצעות מבחן חוזר.
תוקף – המבחן בודק את מה שהוא אמור לבדוק.
אובייקטיביות – קבלת ציון דומה במבחן שנבדק על ידי בודקים שונים.
יעילות – קבלת מקסימום מידע במינימום משאבים.
אחידות – הוראות אחידות זמן אחיד ונורמות אחידות.
מקור: מפגשים עם הפסיכולוגיה, מפגש ראשון, עמ' 112-114.

מדע המדינה

שאלה 13

הפרדת רשויות (40%).
יש ליצור 3 רשויות: מחוקקת – קובעת את החוקים, מבצעת – מוציאה את החוקים לפועל ושופטת – מטילה סנקציות על הסוטים מן החוק (20% לכל רשות + הסבר).
המטרה של הפרדת הרשויות היא יצירת מערכת מוסדית נפרדת לכל פונקציה שלטונית, ובכך לפזר את הכוח וליצור תלות ביניהן תוך שהן מפקחות האחת על השנייה (40%).
מקור: שלמה אבינרי, עמ' 116-119.

תשובה 14

דמוקרטיה של נציגים, שבה כל אדם זוכה לייצוג קולו בפרלמנט.
מאחר שחלק גדול מן האוכלוסייה אינו משכיל, וקיים חשש לשלטון האספסוף, יש לתת קול כפול לאזרחים המשכילים וקול אחד לאזרחים הפשוטים. רק לאחר שהאזרחים ילמדו כראוי ויהפכו למשכילים, כל מצביע יקבל קול שווה.
מקור: שלמה אבינרי, עמ' 175-178.

כלכלה

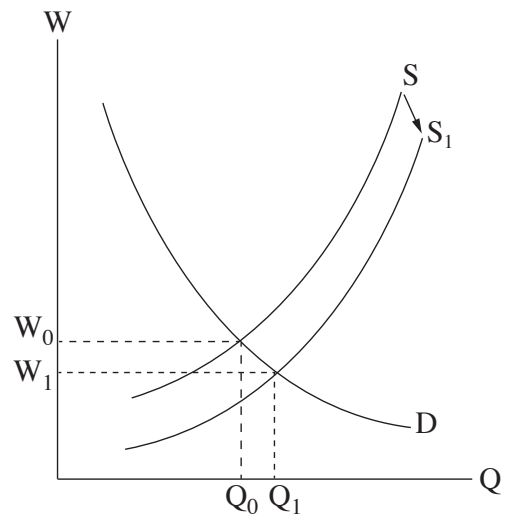
תשובה 15

- א. 50% לכל הגדרה.
תחולת עוני – אחוז האוכלוסייה שהכנסתה נמוכה מקו העוני.
אבטלה – מצב שבו חלק מגורמי הייצור לא מועסק.
ב. כאשר האבטלה גדלה גם תחולת העוני תגדל מאחר שההכנסה בקרב המשפחות העניות יורדת.

תשובה 16

60% שרטוט + 40% הסבר = 100%.

שוק עובדי הבניין

הגדלת מספר האשרות מגדילה את היצע העובדים, מספר המועסקים עולה מ- Q_0 ל- Q_1 ושכרם יורד מ- W_0 ל- W_1 .